

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรู้หนังสือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้คนเรามีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น เพราะการรู้หนังสือเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้า และวิทยาการต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นใหม่และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมักจะเผยแพร่ในรูปเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ดังนั้นผู้รู้หนังสือจึงมีโอกาสดที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มากกว่าผู้ที่ไม่รู้หนังสือ

ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการรู้หนังสือมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการศึกษาภาคบังคับ และการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อจัดการไม่รู้หนังสือ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2511 ประเทศไทยเริ่มทดลองโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จตามแนวทางของยูเนสโก ที่มุ่งสอนให้คนอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นควบคู่กับการสอนทักษะในการประกอบอาชีพที่จังหวัดลำปาง ผลปรากฏว่า การสอนให้อ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นได้ผลดีพอสมควร แต่ในด้านการประกอบอาชีพได้ผลน้อยเนื่องจากครูไม่ได้รับการฝึกฝนมาในตำแหน่งโดยตรง¹ ประการหนึ่ง และปัญหาของประชาชนในชนบทมีมากมาย มีไข่เรื่องอาชีพอย่างเคียวอีกประการหนึ่ง ผู้ดำเนินการการศึกษาผู้ใหญ่จึงได้ปรับปรุงวิธีการใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของสังคมไทยมากขึ้น โดยหันมาพิจารณาสภาพความเป็นอยู่และการแก้ไขปัญหาที่ผู้เรียนประสบในชีวิตประจำวัน โครงการใหม่นี้เรียกว่า โครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ (Functional Literacy

¹ กองการศึกษาผู้ใหญ่, กรมสามัญศึกษา, ภาพพจน์ของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในประเทศไทย (เอกสารอัครดำเนินา, กองการศึกษาผู้ใหญ่, 2517), หน้า 1.

and Family Life Education Program)² โครงการนี้เริ่มทดลองเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2514 ที่จังหวัดลำปางและแพร่ ใช้เวลาทดลองโครงการ 6 เดือน

เนื่องจากการสำรวจของกรมสามัญศึกษาในปี พ.ศ. 2511 พบว่า หนึ่งในสามของนักเรียนในชนบทเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปแล้วเป็นเวลา 3 ถึง 4 ปี จะกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีก ทั้งนี้เนื่องมาจากการไม่ได้อ่านหนังสือ แสดงว่ารัฐต้องสูญเสียเงินที่ลงทุนไปเพื่อสอนให้คนรู้หนังสือแล้วกลับกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสือเป็นจำนวนมาก เพื่อแก้ปัญหาการลืมหนังสือดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เริ่มโครงการทดลองจัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2514 ที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 75 แห่ง ควบคู่กับการจัดโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ ผู้วิจัยเห็นว่าโครงการทั้งสองนี้มีความสำคัญสูงในการขจัดการไม่รู้หนังสือของประชาชนในชนบทซึ่งจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ จึงนำที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ของโครงการทั้ง 2 นี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จไปแล้วเป็นเวลา 3 ปี เปรียบเทียบกับความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จบไปแล้วเป็นเวลา 3 ปี เท่ากัน
2. เพื่อศึกษาว่าโครงการที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจะมีอิทธิพลต่อความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จหรือไม่

² กองการศึกษาผู้ใหญ่, กรมสามัญศึกษา, คู่มือการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (เอกสารอัครดำเนินา, กองการศึกษาผู้ใหญ่), หน้า 3.

สมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากการสอนให้อ่านเขียนและคิดเลขเป็น เป็นส่วนหนึ่งของความมุ่งหมายของโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จเท่านั้น เป็นเรื่องต่างจากหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งต้องใช้เวลาเรียนอย่างน้อย 4 ปี ในขณะที่การเรียนตามโครงการใช้เวลาเพียง 6 เดือน และเพื่อป้องกันกรณีการลืมหนังสือ กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา จึงสนับสนุนให้ประชาชนจัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขึ้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาจากโครงการ กับผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แตกต่างกัน
2. ความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาทั้งสองประเภทที่อยู่ในถิ่นที่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านสูงกว่าผู้ที่อยู่ในถิ่นที่ไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
 - 2.1 ผู้จบการศึกษาจากโครงการในถิ่นที่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีความคงอยู่ของการรู้หนังสือสูงกว่าผู้ที่อยู่ในถิ่นที่ไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
 - 2.2 ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในถิ่นที่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีความคงอยู่ของการรู้หนังสือสูงกว่าผู้ที่อยู่ในถิ่นที่ไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเปิดดำเนินการครั้งแรกที่จังหวัดลำปางและจังหวัดแพร่ ในปี พ.ศ. 2514
2. ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2514 จากโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ใช้เป็นสถานที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จจังหวัดลำปางและจังหวัดแพร่
3. ความคงอยู่ของการรู้หนังสือ ศึกษาเฉพาะความรู้วิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิตเท่านั้น เนื่องจากการสอนให้อ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น เป็นความมุ่งหมายอันหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

4. การศึกษานี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ระดับสติปัญญา วุฒิภาวะ สภาพแวดล้อมทางสังคมฐานะ เศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา

ขอตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนที่ได้จากการสอบโดยใช้แบบสอบ (test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ถือเป็นคะแนนที่แสดงถึงความคงอยู่ของการรู้หนังสือ และถือว่าความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ
2. ความคงอยู่ของการรู้หนังสือที่ได้จากการสอบในข้อ 1 ของผู้จบการศึกษาจากโครงการและผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในถิ่นที่มีและถิ่นที่ไม่มีหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ แม้ว่าหลักฐานจะแตกต่างกัน
3. วัน เวลาในการสอบต่างกัน ไม่มีผลต่อความสามารถของผู้สอบ
4. ถือว่าตัวอย่างประชากรมีความตั้งใจจริงในการทำแบบสอบ
5. ถือว่าสภาพแวดล้อมของถิ่นที่มีและถิ่นที่ไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ไม่แตกต่างกัน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. สภาพอารมณ์ สังคม จิตใจ ร่างกายและความแตกต่างทางสติปัญญา ตลอดจนสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ อาจมีอิทธิพลต่อความคงอยู่ของการรู้หนังสือของตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
2. ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลจากประชากรทุกคน เนื่องจากไม่สามารถติดต่อกับผู้เรียนทุกคนได้ จึงใช้ผู้ที่มาสอบทั้งหมดเป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านการปฏิบัติการและการปฏิบัติการของโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ เพราะผลการวิจัยครั้งนี้จะชี้ให้เห็นถึงความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จไปแล้วเป็นเวลา

3 ปี และยังคงแสดงให้เห็นว่า ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจะมีผลต่อความคงอยู่ของการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ และผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่ ทั้งหมดนี้จะเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า โครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้บรรลุจุดหมายในด้านการสอนให้อ่าน เขียนและคิดเลข เป็นเพียงใด เพื่ออาจจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน และการดำเนินงานแก้ไขการไม่รู้หนังสือให้แก่ผู้บริหารและนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของไทย หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของประชาชนในชนบท โดยการยกสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลและของชุมชนอันเป็นอุปสรรคต่อความอยู่เย็นเป็นสุข ต่อความอยู่ดีกินดี ให้เป็นประเด็นสำหรับผู้ศึกษาได้ร่วมกันศึกษา อภิปรายและหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น ส่วนเรื่องของการอ่านการเขียนและคิดเลขเป็นนั่น จัดให้ประสมกลมกลืนไปกับปัญหานั้น ๆ แต่ละวันที่ผู้เรียนมาเรียนอย่างน้อยก็ได้มีโอกาสแก้ปัญหา หรืออภิปรายปัญหาและหาทางแก้ปัญหานั้นๆ ของตนเองหรือของชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องไปด้วยหนึ่งปัญหา จุดประสงค์สุดท้ายของโครงการนี้ ก็เพื่อฝึกให้คนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีเครื่องมือในการที่จะแสวงหาข้อมูลมาประกอบความคิด การตัดสินใจ ให้สามารถอยู่ในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามสมควร

ความคงอยู่ของการรู้หนังสือ หมายถึง ความรู้วิชาเลขคณิตและภาษาไทยรวมกัน ซึ่งได้จากการสอบด้วยแบบสอบวิชาเลขคณิตและภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ หมายถึง นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนจบหลักสูตรโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ จังหวัดลำปาง และจังหวัดแพร่ ปี พ.ศ. 2514

นักศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นต้นไป และเป็นผู้ที่ไม่เคยเข้าเรียน หรือเคยเรียนแต่ยังไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สมัครเข้าเรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่

โรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ หมายถึง โรงเรียนที่รัฐบาลตั้งขึ้น อาจจะตั้งขึ้นที่บ้าน วัด หรือสถานที่ที่เหมาะสม สอนตามหลักสูตรโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน หมายถึง สถานที่ที่ราษฎรในหมู่บ้านรวมกันจัดตั้งขึ้น โดยจัดให้มีที่อ่านหนังสือ คู่มือหนังสือ จักคณะกรรมการดำเนินงานเอง รัฐบาลส่งเพียงหนังสือพิมพ์ และคอยให้คำแนะนำเท่านั้น

ผู้จบการศึกษาจากโครงการ หมายถึง ผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ

ผู้จบการศึกษาทั้งสองประเภท หมายถึง ผู้จบการศึกษาจากโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ และผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย